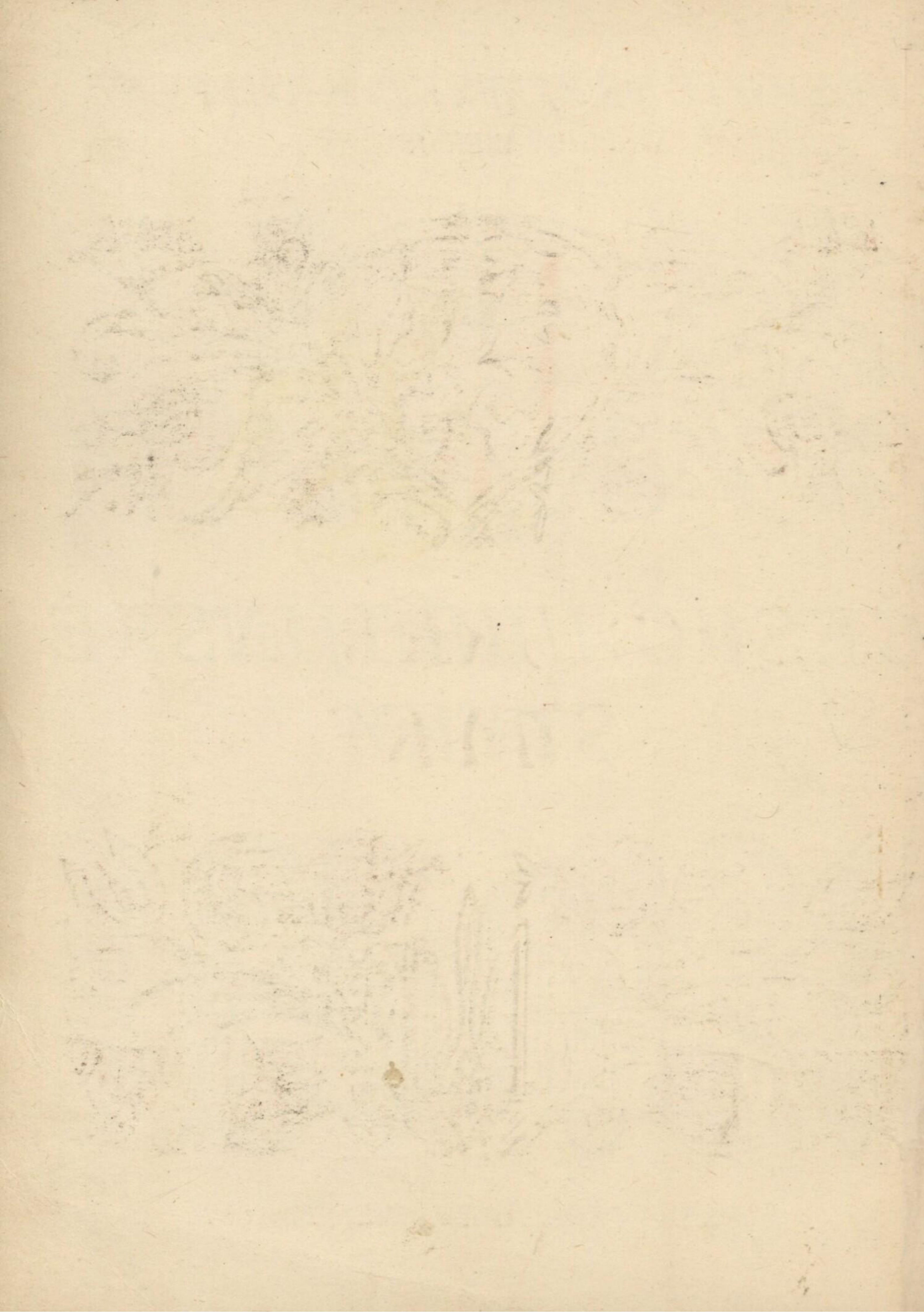
ČESKO-UKRAJINSKÁ KNIHOVNA
SVAZEK 1.

ČESKO-UKRAJINSKÉ STYKY

NAPSALA PROF. MARIE OMELČENKOVÁ.

Prof. Marie Omelčenková:

Česko-ukrajinské styky.

PRAHA 1928.

Nákladem:
„Vydavatelství česko-ukrajinská knihovna“.

Expeduje: Prof. Marie Omelčenková Praha XII., Mánesova č. 39.

Předmluva.

Významní synové českého národa již dávno zajímali se o národní poesii a kulturu ukrajinského národa, a konečně dobře seznali smutné dějiny tohoto 40. milionového slovanského národa.

Početně neveliký, ale ze slovanských národů nejkulturnější a nejvzdělanější národ československý, s vyvinutým průmyslem a obchodem, dosáhl, po mnoha těžkých zkouškách, konečně lepšího osudu. Na této cestě byli mu vůdčími hvězdami a těšiteli v těžkých dobách jeho nejlepší představitelé: spisovatelé, učenci a osvícení myslitelé.

Národ ukrajinský a národ český, první dosud porobený, druhý již po deset let dýšící svobodu, jsou dávnými sousedy.

Duševní poklady obou národů jsou veliké: na jedné straně: Ševčenko, Franko, Drahomanov - na druhé Komenský, Palacký, Neruda, Masaryk.

Široké vrstvy ukrajinského národa však neznají jména a význam českých velikánů, rovněž tak i

českému národu jsou neznámi velikáni ukrajinští. Obojí platí s malou výjimkou.

Jedním z nejlepších prostředků pro oboustranné poznání jest zajisté kniha. Položili jsme si proto za úkol seznámiti českou a ukrajinskou veřejnost s ukázkami významných děl krásné i poučné literatury obou národů.

Nebudeme podrobně uváděti, co bychom chtěli vydati. Výsledek naší snahy nezávisí od naší dobré vůle, ale od podpory naši veřejnosti.

Myšlenka slovanské vzájemnosti byla z nejmocnějších složek při obrození českého a ukrajinského naroda a doufáme, že sblížení česko-ukrajinské poslouží i sblížení všeslovanskému.

Jako první svazek vydáváme skromnou práci člena našeho vydavatelství, za účelem seznání směru, jakým čeští buditelé šli ku cíli sblížení česko-ukrajinského.

Vydavatelstvo
„Česko-Ukrajinské knihovny“

V Praze v listopadu 1928.

Prof. Marie Omelčenková:

Česko-ukrajinské styky.

„Kdo nezná bližních svých, nezná ani sebe sám; a jakož poznání sebe samého, podle úsudku starých mudrců, jest počátkem moudrosti, tak i poznání sousedů, třebas na kraji světa bydlících — neb pokolení lidské sousedí na tomto světě — jest podnět a krok k osvícenosti národní." Fr. Palacký.

Ještě v roce 1833 Jan Koubek psal Hankovi slova hraběte Platera: „Slované nejen druhým cizincům málo známí, ale i mezi sebou navzájem v hrubé jsou nevědomosti." — „Tato slova neustále pronikají mého vědychtivého ducha a nyní já den ode dne, víc a více, mám příležitost se o jich smutné pravdě přesvědčovati." (J. Koubek.)

To bylo před devadesáti léty. Vidíme však, jak málo se dosud ještě znají bratrští národové slovanští mezi sebou, s výjimkou snad jedinců, ač již více než 100 roků je hlásána a pěstována slovanská vzájemnost. Široká veřejnost má velmi mlhavý obraz o vývoji Slovanstva, kromě snad

malé výjimky těch, kteří pracují specielně na poli slovanského badání. Theoreticky jest ovšem Slovanstvo dost zevrubně prostudováno, jak ve své minulosti, tak i co se týče nynějšího stavu.

Prvními badateli o Slovanstvu byli velikáni českých dějin, buditelé a průkopníci českého a politického osamostatnění: Josef Dobrovský, P. J. Šafařík, Fr. L. Rieger a F. Palacký. V nynější době nejlepší práce slavistické jsou díla profesora Lubomíra Niederle. Pro širokou veřejnost zůstávají události politické u každého ze slovanských národů nejasnými; čtenáři politických událostí v novinách málo vědí o literárním a uměleckém ruchu slovanském. Bohužel slovanští národové žijí příliš individuelně ve své politické orientaci, jakož i v kulturním a sociálním životě a v národním hospodářství. Kdežto Slovanstvo, jako celek, tvoří velikou mohutnou společnost rozmanitých činitelů, sepjatých podobnými a částečně vzájemnými osudy. Pozorujeme často, i mezi zvláštními jednotkami slovanskými, velikou příbuznost v řeči, zvycích i v historickém osudu, jako na příklad mezi Čechoslováky a Ukrajinci.

Tito dva národové, kterým historický osud usoudil býti sousedy, byli jimi odedávna; od 10. do 20. století, a teď, dokonce ve 20. století, máme mezi příslušníky Čsl. demokratické republiky také Ukrajince, kteří obývají Podkarpatskou Rus; tím historický osud ještě blíže spojil oba národy kmene slovanského, t. j. Čechoslováky a Ukrajince.

Cílem této práce jest podati krátký nástin vzájemných vztahů mezi Čechoslováky a Ukrajinci.

V době vzrůstu ukrajinské říše v roce 980 za knížete Vladimíra Svatého, žili Češi a Ukra-

jinci již v dobrém přátelství, ba i dvě ženy Vladimírovy byly Češky; od jedné měl Vladimír syna Všeslava a od druhé syna Svatoslava. V XIII. století ukrajinský král Danil šel do českého království dobýti si rytířské slávy, naproti tomu syn jeho Lev Danilovič žil s českým králem v dobrém přátelství. V ipatském letopise z roku 1291 jest psáno: „Lev jel do Čech na sněm, neboť byl s králem českým dobrý přítel a byl mezi nimi mír do konce života. Král Český obdaroval Lva velikými dary a propustil jej s velikou ctí."*) Z toho zřejmo, že vzájemnost česko-ukrajinská byla již v dobách dávné historie. Češi, jako obchodníci, cestovali na východ přes Ukrajinu — jak praví arabští spisovatelé v 10. století; že Češi byli v živém spojení s Ukrajinci, dokazuje i to, že čeští svatí, Václav a Ludmila, byli známi a velmi ctěni na Ukrajině již od 11. století.

V nejlepší epické ukrajinské básni 12. století „Slovo o pluku Igorově" čteme: „že i Morava zpívá o knížeti Svatoslavu"; z toho jest zřejmo, že Ukrajinci, jako samostatný národ, byli známi v Čechách — když Morava zpívala o Ukrajinském knížeti — možná, že to byli čeští dudáci a obchodníci, kteří projížděli Ukrajinou a často bývali v Kyjevě a v jiných ukrajinských městech.

Díky vzájemným stykům mezi Čechoslováky a Ukrajinci měla sousední cyrilomethodějská Morava bezprostřední vliv přes haličské knížetství i na V. Ukrajinu. Tak v rukopisech církevně-slovanských ukrajinského původu spatřujeme mnoho slov československých. Jak veliké byly v Čechách tenkráte sympatie k Ukrajincům svědčí to, že i sv. Methoděje, věrozvěsta slovanského, pokládali za Rusína (Ukrajince).

*) Dr. Olex. Kolessa: Historický přehled kulturních vzájemných vztahů mezi Čechy a Ukrajinci. Praha.

V Dalimilově kronice na počátku 14. století čteme: „Bořivoj prosi Krsta od Svatopluka Moravského a od Methoděje arcibiskupa velehradského. Ten arcibiskup Rusin bieše, svou mšu slovansky služieše. Ve Velehradě křest Čecha prvého.“*)

Na dvorech ukrajinských knížat bývali i Češi jako representanti evropského rytířstva.

Praha již od 14. století byla ohniskem Slovanstva i jeho kultury, tak na konci 14. a na počátku 15. století v Praze při Karlově universitě byl ústav pro akademickou mládež z Ukrajiny a z Litvy, který založila roku 1397 královna Jadviga.

Přišla doba husitství. Toť jest bohatý a rušný děj — veliká epocha se slavnými a populárními hrdiny, jako byl mučedník Hus, a veliký český rytíř Žižka, kteří našli následovníky a příznivce i mezi Ukrajinci, právě tak, jako mezi českými tábority byli i Ukrajinci — ponejvíce byli to kozáci.

Když po bělohorské bitvě musili Čechové opustiti vlasť, **přestěhovala se jich část též na Ukrajinu,** a že mezi zaporožskými kozáky byli i Češi, o tom svědčí jména, která nalézáme i teď mezi kozáky na Kubani,**) jako Novák, Kučera, Bydlo a j., jež nejsou ani ukrajinská ani ruská. Čeští bratři, potomci husitů, kteří se objevili na Ukrajině a přinesli s sebou své učení, měli veliký vliv na Ukrajince, neboť i mezi Ukrajinci byla založena bratrstva, a to již v 16. a 17. století.

*) Dr. Olex. Kolessa.

**) Kubanští kozáci jsou potomkové zaporožských kozáků, kteří v r. 1791 přestěhovali se na Sev. Kavkaz, kde jest hlavní řeka Kubaň.

V Praze, středisku západní kultury, již v 16. století slovanští učenci nalézali pohostinství a podpory svých kulturních snah. Ku př. Bělorus František Skorina pořídil první ukrajinsko-běloruský překlad bible z českého textu, který byl vytištěn v Praze roku 1517—19.

Tím způsobem Čechové pomáhali kulturně všem slovanským národům i nám a měli veliký kulturní vliv na Ukrajince; jest to zcela přirozené, poněvadž již v tu dobu byli Čechové nejkulturnějším národem nejen slovanským, ale i středoevropským.

Již odedávna zajímali se Čechové o etnografii jiných slovanských národů. Tak na příklad v mluvnici Jana Blahoslava z roku 1571 nalézáme nejstarší zápis ukrajinské národní písně „Dunáju, Dunáju, čemu smuten tečeš", a Jan Práč ve svých sbírkách národních písní z r. 1790 a 1815 podal první melodii ukrajinských národních písní.

V době ztráty české samostatnosti pod vládu utiskovatelů Slovanstva, Habsburků, když bylo nebezpečno projevovati sympatie slovanským národům, ochably oficielní styky mezi Čechy a Ukrajinci, ale našlo se ještě dosti jedinců, kteří setrvali v kulturních stycích. Český učenec Václav Durich, žijící ku konci 18. století, dopisoval si s ukrajinským biskupem Bačinským, který informoval Duricha o staroukrajinských rukopisech, jež byly v knihovně biskupské.

Na počátku 19. století posílily se opět vzájemné kulturní styky mezi Čechy a Ukrajinci, a to nejvíce mezi haličskými Ukrajinci, poněvadž v době té byli v haličských městech roztroušeni čeští úředníci, profesoři, učitelé hudby a j., kteří se mohli blíže seznámiti s haličskými Ukrajinci, zvanými tehdy „Rusíni" a strádajícími pod národním útiskem Poláků.

V korespondenci, která zůstala z té doby a z různých cestopisů po Haliči vidíme upřímné projevy velikých sympatií k Ukrajincům (Rusínům). Rovněž na počátku 19. století, najmě v době počátku českého obrození, projevila Praha veliký zájem o Slovanstvo vůbec a zejména o Ukrajince.

Prvním přítelem a příznivcem Ukrajinců byl otec české filologie, Josef Dobrovský. Ve svém časopise „Slovanka“ věnoval mnoho pozornosti i ukrajinské literatuře a velice se zajímal o díla ukrajinských spisovatelů. Tak na př. J. Dobrovský důkladně prostudoval „Eneidu“, nejlepší báseň našeho spisovatele Kotlarevského, otce moderní ukrajinské literatury. Vůbec Dobrovský měl veliký vliv na obrození haličské Ukrajiny a jeho práce sloužila za základ, na př.: Ukrajinské mluvnici od Ivana Mohylnického; spisy Dobrovského skýtaly také významný filologický materiál pracím Markiána Šaškevyče, jednoho z prvních buditelů Ukrajinců v Haliči. Markián Šaškevyč byl velikým milovníkem jazyka českého a ve svém sborníku „Rusalka Dnistrova“ podal překlady z „Královédvorského rukopisu“ jako Kytice, Jelen, Skřivan a jiné. „Rusalka Dnistrova“ byla první sborník národního probuzení haličských Ukrajinců a měla také motto od Kollára: „Ne z mutného oka, z ruky pilné naděje kvitne.“ Také předzpěv sbírky básní „Slávy dcera“ od Kollára nalezl ozvěnu v básni Šaškevyčově „Zhadka“ (t. j. vzpomínka). Šaškevyč měl vliv na Jana Koubka, žáka Jungmannova, který žil v Haliči v r. 1830—36 a byl profesorem středoškolským ve Lvově. Koubek také měl po některé stránce vliv na haličské Ukrajince. Možno říci, že od roku 1830 až do dnešního dne byl Jan Koubek z Čechů největším ukrajinofilem,

jemu na roveň možno jako přítele Ukrajinců postaviti jenom Karla Havlíčka Borovského. Jan Koubek seznámil ukrajinskou inteligenci s českou literaturou, poněvadž znal tak výborně ukrajinštinu, že překládal z češtiny do ukrajinštiny a Červenou Rus (Halič) pokládal za svou druhou otčinu; sebral asi 200 ukrajinských písní a přeložil je do češtiny.*) Jan Koubek byl ve velikém přátelství s ukrajinskými spisovateli a učenci, jako Šaškevyčem, Vahylevyčem, Holovackým. A když se v Praze setkal s ukrajinským učencem Sreznevským, mluvil s ním ukrajinsky. Motto pro svá díla bral Koubek z ukrajinských písní a přísloví, na př. „ščob lycha**) neznaty, treba na svojim polu ta svojim pluhom oraty." Jan Koubek podával mnohé informace do českých časopisů o ukrajinském národě, o ukrajinském písemnictví a vždy mluvil o Ukrajincích s láskou. Koubek také zpozoroval, že řeč ukrajinská je řeči české nejvíce ze všech slovanských řečí podobna. Pro nás Ukrajince jest velmi milé čísti jeho listy k Hankovi nebo Jungmannovi, na př. Koubek píše Hankovi 25. května 1833: „Jazyk Rusínů, jak domácí tak církevní, jest nyní předmětem mého hlavního zaměstnání, které pro Čecha má velmi mnoho příjemného do sebe.... pro Čecha jest pravou rozkoší s Rusínem rozmlouvat." Koubek posílá Hankovi starožitné listy bible české z roku 1527, které mu Ukrajinci zapůjčili a podotýká, že „Rusíni knihy české již za těchto časů pilně čítali."

Jiný Čech, Karel Zapp projevil rovněž velikou náklonnost k ukrajinskému národu, jak vidno

*) Pořídil překlad Kralovédvorského rukopisu. (Č. Č. M. r. 1838 str. 368).

**) lycho t. j. hoře, bída.

Fr. L. Riegr.

z jeho spisů „Cesty a procházky po Haličské zemi,“ přeložil také mnoho děl ukrajinských spisovatelů a českou literaturu rozšiřoval mezi Ukrajinci v Haliči, odkud se šířila i na Velkou Ukrajinu. Karel Zapp byl v čilém spojení se Šafaříkem, badatelem Slovanstva a dopomáhal mu získávati materiál pro jeho „Starožitnosti slovanské“. Zapp také doporučil Šafaříkovi ukrajinského učence Holovackého, který spolupracoval se Šafaříkem. „Pan Holovacký též Rusín, velmi rozšafný, všestranně vzdělaný, úslužný člověk, píše Zapp ze Lvova Šafaříkovi. Nebo v jiném dopise „Musím Vašnosti opět osvědčiti, že „Starožitnosti slovanské pro naši literaturu a jazyk zde nejvíce prospěšné skutky mají, mnohý si teď češtiny všímá.“ V listě ze dne 10. července 1842 píše Zapp Šafaříkovi: „Národopis jest již v rukou všech předplatitelů a velice se líbí, jen Poláci se mrzí...“

Fr. Palacký.

Z výše uvedeného lze seznati, jak v té době blízko se scházejí kulturní zájmy Čechů a Ukrajinců a tak přátelsky a rádi si vzájemně pomáhají.

Avšak nejhorlivějšími obhájci a nejlepšími přáteli ukrajinských obrozeneckých snah byli: Fr. L. Rieger, Fr. Palacký a Karel Havlíček Borovský. Tito velicí buditelé a průkopníci českého osamostatnění již v té době, možno říci geniálně vycítili podstatu a budoucnost ukrajinského národa. Ukrajinský národ tehdy neměl politických práv, a sociálně i hospodářsky byl zanedbaný. Neměl ani škol ve své mateřské řeči.

a hrozilo mu následkem toho úplné odnárodnění, neměl ani svědomité inteligence. Měl jen jako jediné bohatství svou krásnou mateřštinu, svůj zachovalý lidový jazyk. A tento se stal základem vší národní obrody a byl přirozeným pojítkem mezi odnárodněnou inteligencí a zanedbaným a zapomenutým lidem.

Pod vlivem českého obrození, českých buditelů probudila se ukrajinská inteligence v Haliči a zrodil se kulturní a politický ruch.

Čeští velikáni — buditelé — vystoupili i veřejně na obranu ukrajinského národa, poněvadž dobře znali jeho dramatickou historii. Ukrajinci několikráte se pokoušeli o státní samostatnost, byli však vždy přemoženi svými silnými sousedy.

V letech 1848—49 ujali se ještě Rieger a Palacký haličských Ukrajinců. F. L. Rieger zdůrazňoval samostatný ráz nové ukrajinské literatury, viděl v Ukrajincích národ svobodomyslný a demokratický, politicky orientovaný proti každému centralismu a despotismu. Učinil tak v řeči, která vyvrcholila slovy: „Já však uznávám Ukrajince za samostatný národ, znám Halič z vlastní zkušenosti a znám rovněž jejich literaturu a řeč. . . . Vzdejte úctu národním snahám tohoto, dosud jak se strany Poláků tak i se strany Rusů pronásledovaného a k samostatnosti povolaného národa... Rusíni nemají ani šlechty, ani měšťanstva, ale proto ještě nelze považovati rusínský živel za nezpůsobilý k rozvoji.“

A Fr. Palacký ještě v roce 1830 ve své stati o národech Polských dokazoval, že Rusíni (Ukrajinci) nejsou ani Rusové ani Poláci. Dokonce již tehdy ukázal etnografickou rozlohu, obývanou Ukrajinci: „Národ Rusínský, co do jazyka, jest rozdílný, jak od Rusů tak od Poláků, již za

věků dávných... Ku poledni národ Rusínský až do Uher sahá, celá Východní Halič jest rusínská, odtud táhnou se Rusíni po Podolsku, Volyni, Ukrajině až za Dněpr, k Poltavě, ano po polední Rusi až k řece Kubáni... Kozáci všichni jsou vlastně Rusíni, ne Rusové, ale ode dávna již jazyk ruský (moskevský) mezi nimi se rozšiřuje..." Tak Fr. Palacký uznával, že Ukrajinci tvoří samostatný slovanský národ, který má vlastní dějiny, demokratické tradice a jest přirozeným odpůrcem ruského carismu. Na říš. radě pravil: „Musím proti vývodům poslance Ziemialkowského konstatovat, že Rusíni nejsou nikterak „vynalezeným" národem. Jsou celkem samostatným národem."

Též slavný P. J. Šafařík, největší slavista tehdejší doby, měl porozumění pro ukrajinské obrodné snahy a velice se zajímal, jak již bylo uvedeno, o ukrajinské staroslovanské rukopisy, národní písně atd. Šafařík byl rovněž v čilé korespondenci s ukrajinskými buditeli a učenci: Ivanem Vahylevyčem, Josefem Boďanským. Ukrajinci posílali Šafaříkovi své vědecké a literární práce a rádi mu vyhovovali, kdykoliv je žádal, aby se postarali o reprodukce starých slovanských rukopisů a poslali mu sbírky ukrajinských národních písní nebo cenné informace. Díky této čilé korespondenci ukrajinský jazyk, literatura a dějiny našly místo a uznání ve vědeckých pracích P. Šafaříkových. Bohužel nemáme dopisů Šafaříkových Vahylevyčovi, avšak z dopisů Vahylevyčových poznáváme velikou úctu k velikému Čechu a snahu, vyhověti všem přáním Šafaříkovým. Korespondence mezi Boďanským a Šafaříkem se zachovala. Boďanský velmi pomáhal Šafaříkovi v jeho bádání o Slovanstvu a vždy ochotně vyhověl všem přáním

Šafaříkovým. Šafařík ve své korespondenci se vyjadřuje úplně přátelsky: „Za korekturu děkuji, však přišla bohužel o několik hodin pozdě! K čertu s Vašimi Freiwald poštami! Z Paříže a Londýna jde čerstvěji. Nejhrubší omyly opravil jsem v tisku. Ostatek musí zůstati pro budoucnost. Zůstane mi to vždy vzácné a drahocenné. . . . Můj spis jest pro ty, jimž posud sotva jméno Malorusů známo. . ."*) Když v „Národopise" se našly omyly, psal Šafařík Boďanskému: „Přepisovačů tu není při ruce. Já sám jsem tuze zaneprázdněn, že často ani lžíci polévky pokojně snísti nestačím. Pošlu Vám tedy korekturu a budu čekati s tiskem na ni. Doufám, že hrubých omylů tam nebude. . . ." Anebo: „Milý příteli! Díky za poslané přepisy maloruských písní." To byly podle slov Šafaříkových ukrajinské písně z nejpěknějších, vyňaté ze sbírky Maksymovyčovy „Ukrajinské národní písně".

Nicméně nejnadšeněji hájil ukrajinský národ K. Havlíček Borovský. Po svém zájezdu do Ruska K. Havlíček vyslovil úplně správnou zásadu o panslavismu, „ty pán, já pán", a tak opravil sentimentální a romantické všeslovanství českých buditelů, kteří uznávali přednost ruského národa. „Svatá myšlenka jest slovanská vzájemnost; teprve na základě politické svobody může v skutek uvedena býti idea všeslovanstva." V té době K. Havlíček Borovský již pokládal ukrajinskou otázku za nejdůležitější slovanský problém, bez jehož spravedlivého rozřešení není možné opravdové slovanské dorozumění a vzájemná svornost.

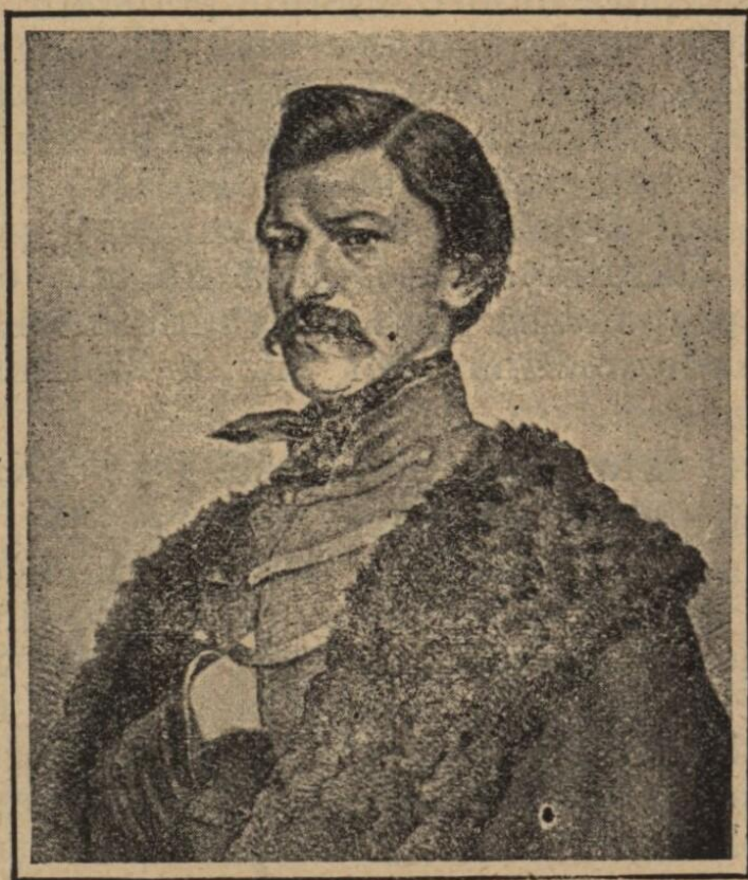
*) V té době ještě nebyla ustálena terminologie „Ukrajina", „Ukrajinci", a jmenovali se „Rusíni", „Malorusi". Nyní již i ve vědeckém světě Evropy ustálena jsou jména „Ukrajina", „Ukrajinci", „ukrajinský jazyk" (na př. Česká akademie věd uznala jazyk obyvatelů Podkarpatské Rusi za ukrajinský).

Havlíček velice dobře vystihl podstatu ukrajinských dějin a osudnou v nich úlohu Ruska a Polska. Ve svém článku „Slovan a Čech“ píše: „Malorus — Ukrajina jest ustavičná kletba, kterou sami nad sebou vyřkli Poláci a Rusové. Tak se nad Polskem a Ruskem mstí potlačená svoboda Ukrajiny. . . . Dokud nebude odčiněna křivda spáchaná na Ukrajincích, dotud není možný opravdu mezinárodní mír a slovanská dohoda.“

Bohužel tato slova platí ještě i ve XX. století.

V „Národních novinách“ v roce 1848, v době všeslovanského sjezdu v Praze, Havlíček radí Čechům podati pomocnou ruku Ukrajincům a uznati je za samostatný národ. „My Slované, neznáme práva prvorozenstva. . . Řeč rusínská jest české velmi podobna a proto přístupna. Rusíni se již dávněji radovali z naší literatury a nyní dokazují skutkem, že jsou naši pokrevní bratři.“

V stati „Panslavismus“ Nár. Noviny čís. 21 1848 Vilém Dušan uznával Prahu a Lvov za dvě střediska Slovanstva. „Praha jest a bude město přechodní od východu na západ. Praha bude míti školy československé, Praha jest tvrzí proti návalům a převaze cizinstva, protože jest domovem vzájemnosti naší, Římem slovanským.“ „Lvov je obdobného s Prahou rázu. Poláci nechť dají světu příklad šlechetného smýšlení, ať vyprostí bratra Rusína z podřízenosti tělesné i duševní. Lvov jest místo přechodní od Slovanů západních k Slovanům východním, od Rusínů haličských k ukrajinským. . . . Hleďte, bratři, vy si porozumíte ve vzdálenosti na 300 mil brzo, kdežto jiní národové, na př. Němci, svým nářečím, sotva na 50 hodin vzdáleným, ani neuvěří, že jsou pouhá nářečí jednoho jazyka.“ Vilém Dušan ne-

Karel Havlíček Borovský.

mohl vysloviti tyto myšlenky bez souhlasu hlavního redaktora K. Havlíčka Borovského.

K. Havlíček Borovský jako poslanec na sněmu ve Vídni také jal se hájiti ukrajinské poslance z Haliče. Když vlaští poslanci 11. září 1848 žádali, by veškerá jednání sněmovní, předlohy a pod. byly pro ně úředně tlumočeny, v debatě Havlíček řekl: „Já se s návrhem petičního výboru dokonce srovnávám a navrhuji jen ještě k tomu, před každým hlasováním, když toho 10 deputovaných žádat bude, otázka, o které se hlasovalo, má od translátora komory, neb komorou vyvoleného také v polském neb rusínském jazyku nahlas přednesena býti. Nyní se ale jedná o věc nevyhnutelnou: 40 spoludeputo-

vaných haličských sedí mezi námi, nerozumějíce ani slovo z toho, oč se jedná." Minulo 80 let a bohužel ani ve XX. století návrh Havlíčkův nebyl uskutečněn ani v jednom sněmu moderních demokratických států!

K. Havlíček Borovský pro svoji znamenitou báseň „Křest sv. Vladimíra" vzal za základ děj z ukrajinské historie a napsal tuto báseň „kolomyjkami", nejoblíbenějšími to ukrajinskými verši. Havlíček „kolomyjky" studoval v noci až do 12—1 hod., nebo celé dny, jak píše životopisec Havlíčkův Zelený. Havlíček byl přítelem s Denisem Zubrickým a mladým Holovackým, kteří seznámili Havlíčka s ukrajinskou národní poesií.

Václav Dunder dopisoval do českých časopisů o hudebním životě Ukrajinců ve Lvově a překládal ukrajinské písně.

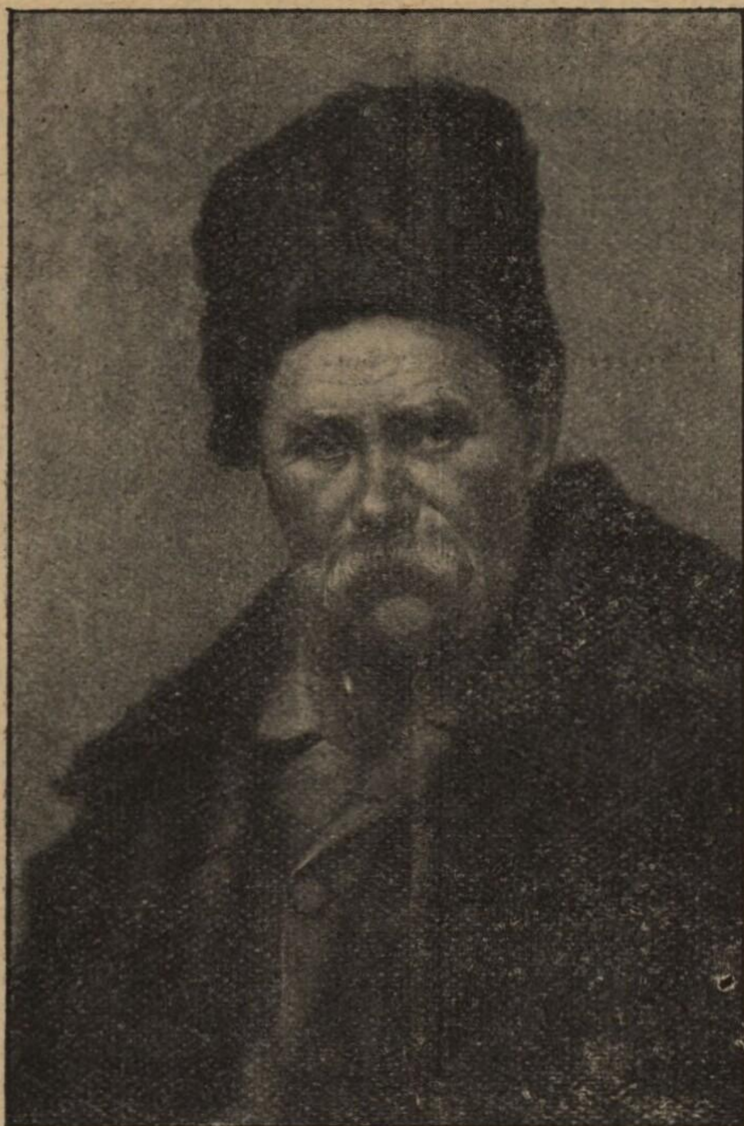
František Jáchym, upřímný panslavista a velký protivník tehdejší polské politiky, byl také velikým ukrajinofilem, poněvadž poznal blíže Ukrajince, když jako úředník v r. 1830 byl ve Lvově. Dopisoval do časopisů „Krok", „Květy", „Včela" a do „Časopisu Českého Musea", rovněž byl v čilé korespondenci se Zappem a Palackým, jimž podával informace o Ukrajincích. Citujeme několik úryvků z jeho dopisů: „Rusíni jsou, jak jsme jich právě poznali, vždy věrní spojenci naši, o čemž se bohdá Češi brzy přesvědčí." Nebo: „Drahý příteli: Píšete Pichlerovi, abychom hleděli zde Poláky s Rusíny smířiti. To je marná snaha. Poláci chtějí jen nad nimi panovati, a jim se chce tak málo poslouchati, jako se nám Čechům chce poslechnouti Frankfurtského parlamentu.... Ubozí Rusíni si pomáhají jak jen mohou, asi tak, jak jen my před 30 lety."

V té době i haličští Ukrajinci přáli si jenom jedno: „My žádáme, aby byl jeden člověk

roven druhému a jeden národ roven druhému národu." A všichni Slovani žádali: „Spravedlnost národu slovanskému vůbec a potlačeným větším jeho zvláště." (N. N. r. 1848).

V Haliči v době obrozenského hnutí, v roce 1848 na sjezdu ukrajinských buditelů byly nejenom uznány zásluhy Čechů, ale i vyslovena vřelá vděčnost a projevena veliká čest českému národu. Korespondent ze Lvova (Čech) píše r. 1848 do N. N.: „Pan Borysikevyč (Ukrajinec) příchylnost a zásluhy Čechů o národ rusínský živými barvami líčil, načež Čechům ze všech stran hlučně „Mnoha lita" zavznělo". V témž roce založena byla podle pražské Měšťanské besedy Ukrajinská beseda ve Lvově, jak píše dopisovatel N. Novin ze Lvova. Ukrajinští spisovatelé a učenci v Haliči měli nejenom kulturní a vědecké styky s Čechy, ale rozšiřovali českou kulturu i v širokých vrstvách ukrajinského lidu. Jest faktem, že i v době světové války spisovatel dr. F. H., dlící v Haliči na vesnici, poznal u starých usedlíků, jak dobře byli obeznámeni s českou historií a literaturou.

V 50. a 60. roce minulého století Ukrajinci v Kyjevě snili o jakémsi všeslovanském státu, jako federaci volných slovanských republik, v níž by každý slovanský národ byl úplně samostatným členem. Náš největší ukrajinský básník Taras Ševčenko byl nadšeným hlasatelem slovanské vzájemnosti a byl členem Cyrilo-methodějského bratrství v Kyjevě, které také propagovalo tuto myšlenku. Tento spolek byl založen Mikolou Kostomarovem v roce 1846. Programem jeho bylo: a) Osvobození slovanských národů z cizího područí. b) Založení slovanského federativního státu, v němž by všichni národové byli rovnoprávni. c) Odstranění všelikého poddan-

Taras Ševčenko.

ství. d) Zrušení privilegií a práv stavovských. e) Náboženská svoboda a snášelivost ve věcech víry. f) Zavedení jednoho slovanského jazyka v bohoslužbě všech církví. g) Úplná svoboda myšlení, vědy a tisku. h) Vyučování všech slovanských jazyků a literatur ve školách jednotlivých národů slovanských. Cyrilo-methodějské bratrství prohlásilo: Prohlašujeme, že při spojení každé slovanské plémě má míti svou samostatnost; a za taková plemena uznáváme: Jiho-

rusy (Ukrajince), Severorusy (Velkorusy), Bělorusy, Poláky, Čechy a Slováky, Lužičany, Illyro-Srby s Korutanci a Bulhary. Probuzení ukrajinského národa bylo demokratické. A v demokratismu, ve snaze osvoboditi lid z poroby duševní a hmotné tkví také základ probuzeneckých snah ukrajinských.

Členy C. M. bratrství byli nejlepší ukrajinští spisovatelé a učenci, kteří se zajímali o každý slovanský národ, zejména o Čechoslováky, jež považovali za sobě nejbližší. Již v tehdejší době byla na Veliké Ukrajině známa česká literatura, čeští učenci a spisovatelé, jako Šafařík, Palacký, Dobrovský, Rieger a j. Byly také překládány některé z jejich prací a T. Ševčenko napsal překrásnou báseň „Jan Hus", jež patří mezi nejlepší výtvory světové literatury o velikém českém mučedníku. Tuto báseň věnoval Ševčenko Šafaříkovi zvláštním posláním, z něhož úryvek otiskujeme: „Poslání slavnému P. J. Šafaříkovi.*)

Nuž tedy Němci zapálili
dům veliký i s rodinou,
rod slovanský tak znesvářili
a po tichu sem nasadili
nesvárů zhoubných zmijí zlou.
Krví zrosily se roky,
požár uhasily,
spáleniště se sirotky
Němci podědili.
Vyrůstaly ruce v poutech
Slovanské tu děti,
otročíce zapomněly,
či jsou vlastně děti.
Na spáleniště pak jiskra
bratrství se chvěla,
doutnala a čekala, až
přijde ruka smělá.
Dočkala se. Probudil se
v popelu již stmělém
oheň dobrý v smělém srdci,
v orlím oku smělém;
světlo svobody a pravdy,
muži moudrý, vzplálo;
celý slovanský rod velký,
který jařmo spialo,
oblévala jeho záře,
mrtvé oblévala,
ne však Slovany, až stanul's
tu tam hor jak skála,
na rozcestí všesvětovém
jako Ezechiel.
A div divů. Mrtví vstali
a zrak protírají.
Bratr s bratrem objali se
a již promlouvají
slova lásky, tiché lásky

*) Báseň přeložil prof. Fr. Tichý do češtiny.

až na věky věků.
Slovanské tak vody svedly
je v jednotnou řeku.
Sláva tobě, muži moudrý,
Slovane a Čechu,
že jsi nedopustil zbourat
naší pravdy střechu
v poušti německé.
Sláva tobě, Šafaříku,
až na věky věků,
že jsi slovanské vše řeky
svedl v jednu řeku.

Naproti tomu zase seznamována byla česká veřejnost dobrými překlady s literaturou ukrajinskou, zejména překlady spisů Ševčenkových, Kulišových, Gogolových, Lesji Ukrajinky, Olgy Kobyljanské, Kocubynského, z nejmodernějších pak Tyčyny a j.

Někteří čeští spisovatelé, jako Václav Frič, čerpali motivy pro svou poesii ze života ukrajinského národa, jako na př.: „Bludný pacholík, Dněpr“ a drama „Ivan Mazepa“, o němž slovutný básník Jan Neruda se vyslovil, že „drama „Jan Mazepa“ jest duma nad hrobem volné Ukrajiny.“ Bohužel máme dosud málo českých překladů ukrajinských spisovatelů, takže široké vrstvy českého národa ještě málo znají naši krásnou literaturu, která stojí na neposledním místě slovanských literatur a ještě více nás dojímá, že v současné době není následovníků, osvícených českých buditelů, kteří by se zajímali o naši národní poesii, jeť ukrajinská národní píseň jedna z nejkrásnějších ze slovanské národní poesie. Kozácké dumky, písně našich hochů a dívek selských dokazují upřímnou a šlechetnou duši ukrajinského lidu, ale v každé i v té nejveselejší písni zvučí struna tichého smutku a touhy, což jest vliv těžkého historického osudu našeho národa. Náš národní hudební lidový nástroj „Bandůra“ nebo „Kobza“, který má 35 až 45 strun, také dokazuje složitý charakter a duševní schopnosti ukrajinského lidu. Bohužel, co se týče propagandy a reklamy, nejsme moderním národem: nedovedeme propagovati svou krásnou národní

píseň, nár. zvyky a kroje, mající vždy svůj vlastní ráz, rozmanitost, charakterisující pouze Ukrajince.

Z českých překladatelů ukrajinského písemnictví jmenujeme: Růženu Jesenskou, Terezu Turnerovou, prof. F. Tichého, Marii Konečnou a j.

Upřímným přítelem ukrajinského národa jest český historik profesor J. Bidlo, který ve svých přednáškách nejednou se zastával samostatnosti Ukrajinců. Pan prof. Horák také uznává ukrajinskou kulturu, lišící se od kultur jiných Slovanů, a jest nám nakloněn. Pan prof. Máchal ve svém díle „Slovanské literatury" spravedlivě uznává, že i ukrajinská literatura má světový význam. Prof. Karlovy university Zdeněk Nejedlý, výborný znalec naší hudby a národní písně, vzdává hold jejich melodičnosti a kráse.

Poslanec Jaromír Nečas v r. 1919—20 seznamoval českou veřejnost s Ukrajinou ve svých pracích: „Ukrajinská otázka", „Prosím za jeden slovanský národ" a „Upřímné slovo o stycích českoukrajinských".

Pan president T. G. Masaryk jest mezi Ukrajinci nejpopulárnější českou osobností. My, Ukrajinci, skládáme do něho veliké naděje, protože když přišel do své svobodné vlasti jako president, ve své řeči k poslancům pravil: „Naše národnostní politika loyálně přiznává národní a jazyková práva ostatním národům naší republiky. Stát vytvořili jsme my a proto je docela přirozené, že bude míti svůj zvláštní ráz, to tkví ve věci a v samém pojmu samostatného státu. Ale v naší republice nebude žádného násilného odnárodňování. . ., na každý způsob musí býti cílem naší politiky ustálit národní snášenlivost a nejen snášenlivost, a v naší republice budou národní minority moci pěstovati svou národnost docela nerušeně."*)

Ivan Franko.

Jsme panu presidentu upřímně a vroucně oddáni a vděčni za jeho sympatie, které projevil ještě jako profesor Masaryk v „Času“, když povstal na ochranu uvězněných ukrajinských studentů. Pan president Masaryk v době československého odboje byl také u nás na Ukrajině v Kyjevě a jest znalcem našich poměrů.

---

*) Těsnopisecká zpráva o 85. schůzi Národního shromáždění Čsl. v Praze, v úterý dne 28. října 1919.

S Ukrajinci jednal prof. Masaryk koncem roku 1917, zvláště po vydání III. universálu, poměr československo-ukrajinský byl velmi dobrý a přátelský.

Také mezi Ukrajinci nalezneme řadu přátel českého národa. Ze zesnulých ukrajinských spisovatelů již vzpomenuli jsme Bačinského, Vahylevyče, Holovackého, Maksymovyče a j. Ukrajinští spisovatelé Metlinský a Olex. Korsun překládali české básně Hankovy, Čelakovského, Svatopluka Čecha a j. Náš spisovatel z konce 19. století P. Kuliš, který se také velice zajímal o české písemnictví v studii „Hryhorij Kvitko", vyslovil myšlenku: „Český národ i když nemá svého samostatného státu, má svůj jazyk, svou bohatou, krásnou literaturu a proto má veliké naděje na samostatnost", a vybízí tu zároveň své krajany, aby si vzali příklad z českého národa.

Největšími ctiteli českého národa a české literatury však byli básník T. Ševčenko, autor překrásné básně „Jan Hus" a Ivan Franko, velký moderní básník haličských Ukrajinců, dobrý přítel Macharův a pilný překladatel mnohých pozoruhodných ukázek z nové literatury. Nejlepším jeho překladem jest: „Křest sv. Vladimíra", „Tyrolské elegie", „Car Lávra" a j. poesie a epigramy. Toto své dílo věnoval Ivan Franko presidentu T. G. Masarykovi, tehdejšímu profesoru (v r. 1901). Ve své předmluvě obrací se k prof. Masarykovi se slovy: „Vaše překrásná kniha o Havlíčkovi „Karel Havlíček. Snahy a tužby politického probuzení v Praze 1896" v souhrnu s Vašimi dřívějšími pracemi „Česká otázka" a „Naše nynější krise" objasnily mi veliký význam Havlíčka pro vývoj českého národa, naučily mne vážiti si a ctíti politického činitele a bojovníka tam, kde jsem dosud miloval a ctil poeta...

Předkládaje tento překlad vybraných Havlíčkových poesií, přál bych si, aby v ukrajinském národě zakotvila se myšlenka, kterou tak prorocky a jasně rozvádíte ve Vašich dílech, velectěný pane; rozvoj národnosti musí jíti nerozlučně s rozvojem myšlenky a svobody politické." Dále podotýká Franko, že poesie Havlíčkova s výjimkou několika básní, nebyla přeložena do druhých jazyků slovanských a končí přáním, aby jméno Havlíčkovo a jeho dílo našla rozšíření a stala se drahými celému slovanskému světu, neboť Havlíček byl nejsmělejším, nejodvážlivějším borcem všeslovanského obrození. Ivan Franko v čilé korespondenci s Macharem, překládal jeho díla a tak seznámil Ukrajince s velikým básníkem.

Významná úloha v pěstování vzájemnosti slovanské a též styků česko-ukrajinských, připadla „Slovanskému Přehledu" pod redakcí spisovatele a nejlepšího znalce Slovanstva p. Adolfa Černého. V „Slovanském Přehledě" vždy našel místo Iv. Franko, který podával informace o ukrajinské literatuře.

Přišla doba světové války, kdy Slovan na Slovana musil se zbraní v ruce, ale i tu Slované se dorozuměli a pocítili svou pokrevnost; i v této době Čechové a Ukrajinci nejblíže se poznali. První české legie byly organisovány v Kyjevě, starodávném hlavním městě Velké Ukrajiny. Zde rozvinul se nejhlavnější děj československého odboje v Rusku. V Kyjevě konán i první sjezd českých delegátů, nejen Čechů a Slováků, žijících ve značném počtu na Ukrajině, ale i zajateckých delegátů, když jednáno bylo o utvoření čsl. legií na Rusi. „Sjezd vyzněl v nadšenou manifestací slovanské solidarity. Vřelé pozdravy přednesli zástupci Ukrajinců, Srbů, Poláků i Rusů. Zde bylo vydáno plamenné poslání do

vlasti, které v podobě letáku rozšiřováno na frontě".*)

V Kyjevě v r. 1915 organisována československá vojenská komise s drem Vondrákem v čele, která vymohla u kyjevského vojenského štábu, že slovanští zajatci byli přijímáni ve všech podnicích do práce a to za podmínek platících pro dělníky místních národností. Později zbudovala tato komise dokonce továrnu na vozy a kola, kde zaměstnáváni byli výhradně Čechové, aniž by kdo se strany místního obyvatelstva proti tomu protestoval, takže sami vůdcové československého odboje na Ukrajině ve svých vzpomínkách vděčně toho vzpomínají.

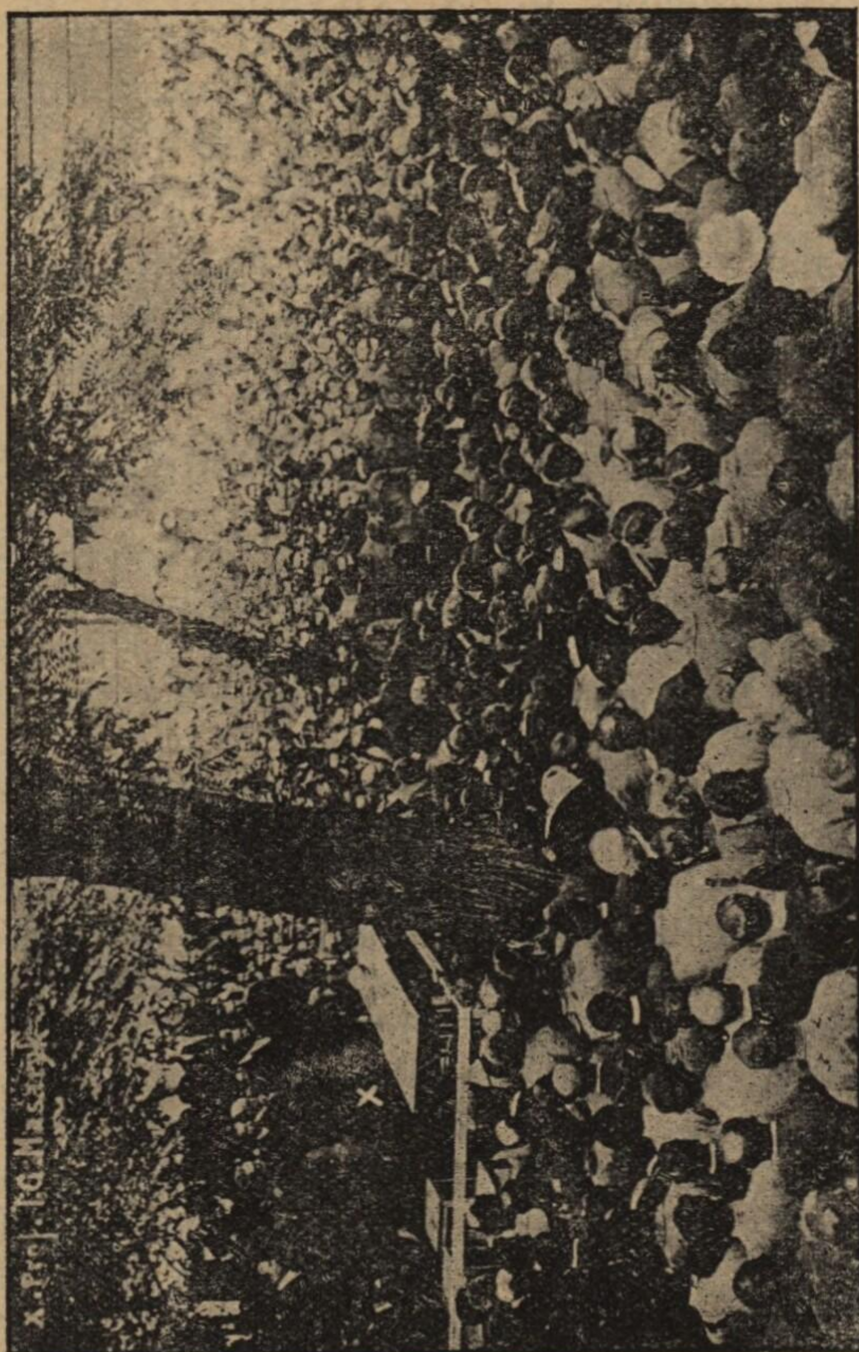
Když Ukrajina prohlásila v listopadu roku 1917 „třetím universálem" samostatnou lidovou republiku a vypsány volby do „Ukrajinského Ústavodárného shromáždění", účastnil se volebního ruchu i čsl. osadnický živel na Ukrajině, jenž na sjezdech ve Zdolbunově a Žitomíru vystoupil se samostatnými kandidátními listinami (Dr. Fr. Šteidler, Českoslov. hnutí na Rusi str. 47).

„Odchod čsl. legií z Ukrajiny byl šťastně rozřešen, díky úspěšně provedené v té době rekvisicí zásob a dopravních prostředků."*) (Dr. Fr. Šteidler: „Československé hnutí na Rusi", str. 52.)

---

*) Na Ukrajině žila léta před válkou značná kolonie Čechů a Slováků, záležející převážně ze živlu zemědělského, usazeného nejčetněji na západ od Kyjeva v gubernii volyňské, mimo to i v některých jižních guberniích. Byli to vystěhovalci, kteří přišli z českých zemí v letech 50. až 70. za lepším živobytím, a dosáhli od té doby poměrně značného blahobytu. V roce 1911 stal se jistým pojítkem Čechoslováků na Ukrajině časopis „Čechoslovan", vydávaný v Kyjevě redaktorem Švihovským. „Československý odboj", Lev Sychrava a Jaroslav Werstadt. (Všech kolonistů na Ukrajině i Volyni bylo asi 70.—80.000 lidí.)

*) V té době Ukrajina prohlásila samostatnou republiku v čele s „Ústřední radou".

Prof. T. G. Masaryk mluví k Čechoslovákům ve dvoře ukrajinské university v Kyjevě v roce 1917.

Nyní jsou neúnavnými propagátory české literatury, krásné i vědecké, prof. Bočkovský, výborný znalec českého jazyka, prof. Vasil Koroliv, překladatel a vydavatel českých a slovenských pohádek ,který také přeložil několik děl Baarových; spisovatelka N. Koroliva, spisovatelka Olga

Olex. Dučymiňská; p. N. Hryhoryiv a p. M. Šapoval, velicí přátelé a příznivci českého národa jsou zakladatelé a organisátoři ukrajinských vysokých škol a jiných kulturních ústavů v Praze a v Poděbradech, a tak prakticky utužují česko-ukrajinské styky.

Prof. Olex. Kolessa, zakladatel ukrajinské university v Praze jež po celou desítku let v přátelském styku s českými vědeckými a politickými činiteli.

Ve Lvově se mnoho veřejných činitelů a učenců zajímá o českou kulturu.

Vědecká společnost „Naukové Tvo jmeny Ševčenka" jmenovala svými členy několik profesorů Karlovy university ,jako prof. Dra J. Polívku, Dra Bidlo, Dra Máchala, Dra Niederle, Dra Nejedlého, akad. Zíbrta.

Ukrajinský komponista Jaroslavenko vřele miluje českou hudbu a seznamuje Ukrajince s českými skladateli; profesorka pí. Ščurovská, dirigentka Ukrajinského akademického pěveckého sboru, jest milovnicí a propagátorkou české hudby.

Jest ještě mnoho těch, kdo vroucně milují českou kulturu a přáli by si své znalosti, nabyté v českoslov. republicče přesaditi do rodné půdy.

V přítomné době jest na Ukrajině angažována česká umělkyně Ervina Kupferová a dociluje nejen velkých úspěchů, ale i velikých honorářů, jak sama líčí v časopisech, a nalézá na všech stranách tolik pomocí, že jest jí radostí na Ukrajině pracovati. (Pondělník 16. VII. 1928.)

V Haliči velice se zajímají o českou kulturu, hospodářství a o účast českých žen ve veřejném životě, jak kulturním, tak politickém. Paní senátorka O. Kysilevská, redaktorka ilustr. časopisu „Žinoča Dolja" (Ženský osud), po celém světě, kde jsou Ukrajinci, rozšířeného, často ve svém

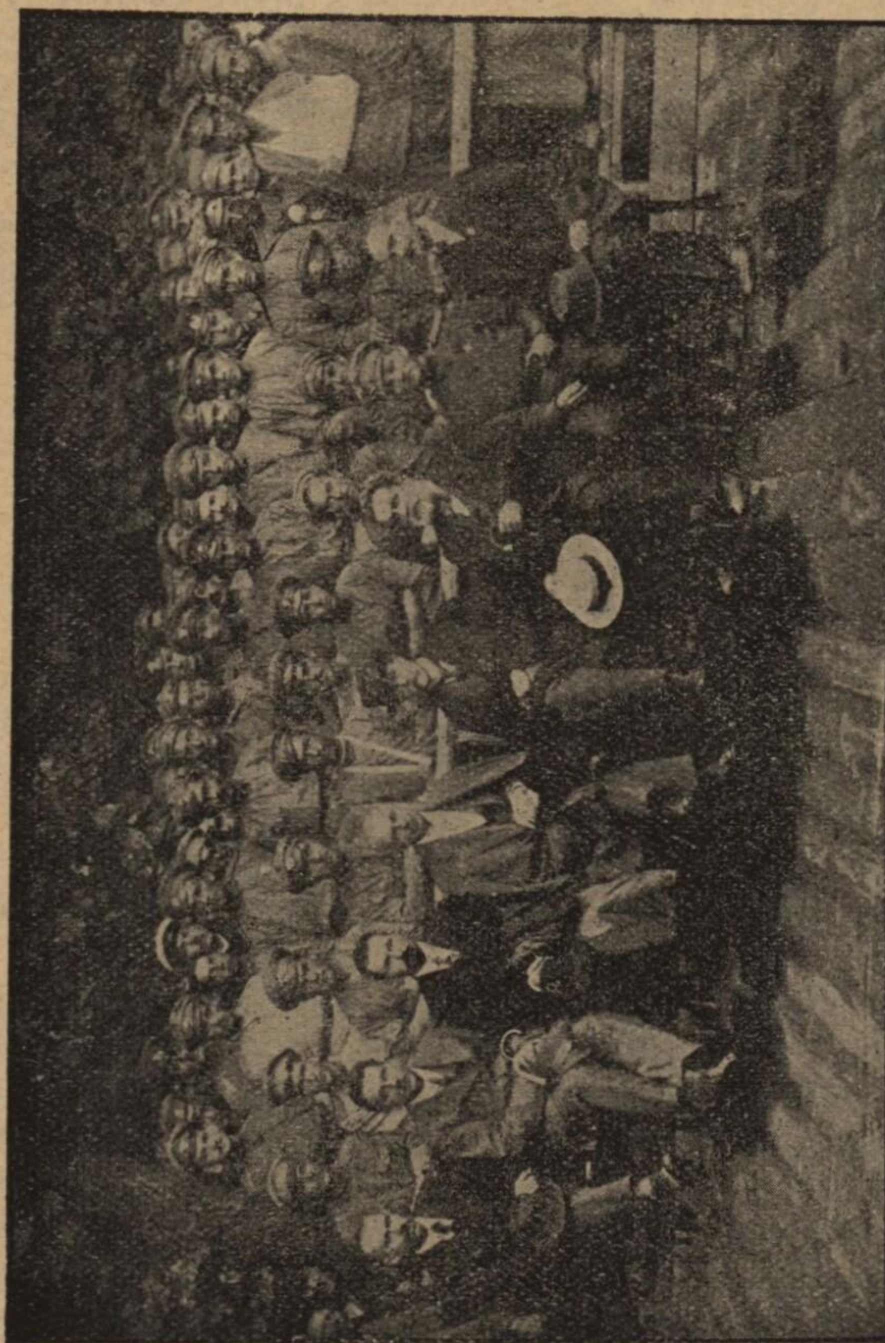
časopise uveřejňuje různé články dopisovatelky z Prahy. Po svém pobytu v Praze podala sen. Kysilevská v „Žinočí Dole“ i v časopisu „Čas“ obsáhlý referát o hospodářské výstavě v roce 1928, jakož i přehled o různých kulturních a sociálních ústavech. Druhý ženský, rovněž velmi rozšířený časopis „Naša chata“ také často podává zprávy o hnutí českých žen a o sociální péči o mládež v ČSR. Pod vlivem ukrajinské brožurky „Volba povolání v ČSR.“ bylo usneseno na valné hromadě spolku „Péče o mládež“ ve Lvově organisovati „Poradny pro volbu povolání“, takové jako jsou v ČSR.

Češi žijící v Haliči jsou také přáteli Ukrajinců. Ze zesnulých jmenujeme F. Řehoře, který byl velikým přítelem Ukrajinců, a zajímal se o národní poesii Huculštiny a Pokutí. Ukrajinský spisovatel V. Šuchevič, dobrý znalec českého písemnictví, ve svém díle píše o Řehořovi jako o jednom z nejplodnějších spisovatelů v oblasti etnografie Huculů. Řehoř a Šuchevyč cestovali po Huculsku a po Podkarpatské Rusi za účelem sbírání etnografického materiálu. Při odjezdu ze Lvova daroval Řehoř celou svou českou knihovnu „Ukrajinské Prosvitě“ ve Lvově.

Ve Lvově vydal český etnograf Ludvík Feigl veliké dílo „Sto let českého života ve Lvově“. Autor rozdělil svou pozoruhodnou práci na tři části: 1. Čeští spisovatelé ve Lvově 1830—1866. 2. Založení české besedy ve Lvově a život v ní. 1867—1894. 3. Nová doba a moje paměti od r. 1895. Dvě první části právě vyšly a část 3. autor připravuje k tisku. L. Feigl ve své práci podává obšírný přehled kulturního života Čechů žijících ve Lvově a našedších v Haliči svou druhou vlasť; líčí přátelské styky mezi Čechy a Ukrajinci a současně podává i dějiny města Lvova. L. Feigl

prošel asi 30krát Huculsko pěšky a sebral veliký etnografický materiál ze života Podkarpatských Huculů, ale, bohužel, dal ho do Varšavského musea s nadpisem „Oddzial ruski"; přes to jest L. Feigl velikým příznivcem ukrajinců v Haliči, žil v přátelství s L. Petruševičem, ukrajinským bibliografem a dějepiscem a mluví o něm, jako o velikém učenci minulé doby.

Revoluce v Rusku a na Ukrajině způsobila, že kdo něchtěl se podrobiti bolševické vládě a do poslední chvíle bojoval proti ní, musel opustiti svou vlasť a hledati přístřeší za hranicemi. Ukrajinská emigrace našla útulek v ČSR. Národ československý projevil vroucí cit bratrství tím, že dal možnost nejenom životní existence emigrantům, ale i možnost dalšího vzdělání mládeže, a podporoval vědecké práce ukrajinských učenců. V nynější době v ČSR. existují 4 vysoké školy ukrajinské, jedna střední a vědecký ústav: „Ukrajinský sociologický ústav", pod řízením p. M. Šapovala. Zde jest kabinet studia české kultury „Kabinet Čechoznavstva". Kromě toho asi 3000 naší mládeže ze všech částí Ukrajiny, od Kavkazu až po Karpaty, dostalo se vzdělání na českých vysokých školách a tak nejen theoreticky, ale i prakticky seznalo duchovní i hospodářské poklady českého národa. Každý z ukrajinců, který má ve své otčině nejméně 10 příbuzných a tolikéž, ba i více známých, odnese tyto poznatky ssebou a přesadí je v rodnou půdu; ve svém srdci však si pro vždycky odnese vděčnost za bratrské pohostinství. Každý z nás už dnes ve svých dopisech domů seznamuje své blízké s duchovními klady českého národa — a až se vrátíme — což, doufáme, bude vbrzku — tu kulturní i hospodářské styky mezi Čechy a

Prof. T. G. Masaryk v Kyjevě roku 1917 mezi členy čsl. národní rady.

Ukrajinci utuží se jistě tím, že stanou na reelní praktické půdě.

Ukrajina a Československo jsou země také obchodně tesně spojené. Československo již dříve tíhlo k Ukrajině: mnoho českých závodů a továren bylo soustředěno kolem Kyjeva. Ukrajina,

stát zemědělský, oplývající bohatstvím surovin — i když by hned docílila velikých úspěchů průmyslových, přece nemůže sama ukojiti spotřebu výrobků průmyslových.

Ukrajinští emigranti, vrátivši se domů, získají desítky tisíců Ukrajinců, příznivců a přátel českého národa ve své vlasti a tím způsobí, že dovoz průmyslových výrobků bude kryt na předním místě Československa; též i Češi, hledající lepší existenci za hranicemi, najdou nyní, jako dříve, dobré porozumění pro své snahy u nás na Ukrajině.

A tak styky mezi Čechy a Ukrajinci dojdou velikého rozšíření a intensity, což, domníváme se, poslouží oběma národům.

Prof. T. G. Masaryk mezi důstojníky 6. čsl. pluku v Pirjatině na Ukrajině roku 1917.

Doslov.

Po krátkém vylíčení vzájemných styků česko-ukrajinských dovoluji si ještě říci několik slov k laskavému čtenáři. Především děkuji srdečně čsl. Zemskému museu a Zemskému archivu, že mi tak laskavě vždycky šli vstříc a poskytovali mi prameny pro mou skromnou práci. Děkuji všem spolkům, které mne pozvaly na přednášku*) a děkuji srdečně všem, kdo dopomohli vydati tuto brožůrku. A zejména děkuji pí. M. Hrdličkové za vroucí účast ve vydavatelství. Končím těmito slovy.

Osm let, jako emigrantka vypovězená ze své vlasti, nacházím pohostinství ve zlaté slovanské matičce Praze. Surový osud zbavil mne milované krásné Kubáně, mé otčiny, ale milosrdný osud mi dopřál, že jsem nalezla druhou otčinu, také krásnou, v československé republice a přilnula jsem k ní celým srdcem. To nebyl prvý případ mých styků s Čechy. Již v r. 1910—14

*) Tato práce byla s počátku roku 1924 zpracována jako přednáška a autorkou byla přednesena v Ústředním spolku českých žen (18. III. 1924), ve Sdružení paní a dívek čsl., v Klubu čsl. socialistů, ve spolku „Komenský", ve spolku „Lípa" v Lázních Bohdanči a j.

poznala jsem Čechy v době svých studií na universitě v Petrohradě, když jsem bydlela v rodině p. V. Kováříka*) a od ní se naučila milovati Prahu a český národ a jenom světová válka nedovolila mi dříve navštíviti Prahu.

Když v roce 1920 octnula jsem se v Praze, hned jsem se přizpůsobila českému životu, zdomácněla v něm a počala pracovati v různých ženských a jiných českých spolcích, a mám z toho velikou radost.

Při stycích s českou veřejností zpozorovala jsem, jak málo znají Češi nás Ukrajince. Tedy hlavním mým cílem stalo se, seznámiti alespoň ženy české se ženami ukrajinskými, a toho doufám, jsem docílila. Ještě nedávno při návštěvě Ukrajinek z Poděbrad Prahy, slyšela jsem upřímná slova od pí senátorky Fr. Plamínkové, které si my ženy ukrajinské velice vážíme, „že národy se nejlépe poznávají ne za zeleným stolem (diplomati), ale v upřímné spolupráci jedinců a skupin". Právě tak poznala jsem český národ, ducha českého národa, a miluji jej, a vidím, jak jsme těsně spoutáni osudem.

Jako Ukrajinka a vlastenka silně duševně trpím poznáním, že národ můj, rozdělený mezi bratrskými slovanskými národy, dosud nemá své samostatné vlasti, a i v 20. století nenašel pochopení a uznání u bratrských slovanských národů, které měl již před 80 lety u velikých českých buditelů.

Já, jako emigrantka daleko od vlasti, bez svého národa, těch upřímných hrdých a dobrosrdečných kubaňských kozáků, mám jediné přání, jehož splnění dalo by mně trochu štěstí v emi-

*) Václav Kovářík pomáhal organisací v r. 1914 čsl. družině a legiím, a po revoluci se vrátil do Prahy.

grantském životě. Kéž by část ukrajinského národa na Podkarpatské Rusi, příslušníci ČSR. tak kulturně i sociálně jhem maďarským zanedbaná, našla pochopení svých národních snah, u čsl. národa takového, jaké našla v 40—50 letech u národních buditelů českých, a aby splnění došla slova pana presidenta Masaryka: „Ani ten nejmenší národ v ČSR. nebude odnárodňován." Přála bych si, aby se čsl. národ vzpomněl, jak sám bojoval za svou školu ,za své národní snahy, jak i teď pěstuje své zvyky a kroje, svůj osobní národní ráz doma i v cizině, čímž i zachránil svou národnost. Nedejte, bratři a sestry, zahynouti ani nám!

Marie Omelčenková.

Dne 25. května 1928.

Literatura:

Dr. Rud. Brož: „Probuzení národa maloruského“. (Slovanský Přehled, VI.)
Dr. J. Bočkovský: „Ukrajina a ukrajinská otázka“, Praha 1915.
Dr. J. Bryk: „Materjaly do istorii ukrajinsko-českých vzajemin“. (Naukové Tvo. jm. Ševčenka“ XV. Lviv.)
„Časopis Českého Musea“ 1838.
Olga. Olex. Dučymiňská: „Ukrajinský hlas o českém lidopisci“. (M. Sl. Deník, 30. IX. 1924.)
Dr. Dnistrianský: „Ukrajinci Čechům“, Praha 1919.
Dr. J. Franko: „K dějinám českorusínské vzájemnosti“. (Slov. Přehled III.)
Ludvík Feigl: „Sto let českého života ve Lvově“.
Karel Havlíček Borovský: „Slovan a Čech“. (N. n. 1846.)
K. Havlíček Borovský: „Vybir poesii“, pereklad Ivana Franka (ukrajinsky). 1901, Lviv.
Jiří Horák: „Maloruské písně ve sbirce Čelakovského“, (Č. N. Věstník IX.)
Jiří Horák: „Tři čeští spisovatelé v Haliči“. (Č. N. V. X.)
Jiří Horák: „Lidové podání ukrajinské v díle J. J. Hanuše a K. J. Erbena.“ (Č. N- V. XIV.)
Jiří Horák: „Z národopisných studií K. Havlíčka.“ (Č. N. V. XVII.)
Jiří Horák: „Fričova dramata z dějin ukrajinských“, („Slavia“ II.)
Dr. Olex. Kolessa: „Pohljad na istoriju ukrajinsko-českých vzájemin od X. do XX. v.“ (ukrajinsky), Praha 1924.
T. G. Masaryk: „Karel Havlíček Borovský. Snahy a tužby politického probuzení.“

T. G. Masaryk: „Ideály humanitní". („Čas".)

T. G. Masaryk: „Naše nynější krise".

Poselství presidenta T. G. Masaryka, přednesené ve výroční schůzi Národního shromáždění dne 28. října 1919.

Prof. Jan Máchal: „Slovanské literatury".

Jaromír Nečas: „Ukrajinská otázka", Brno 1918.

Jaromír Nečas: „Prosím za jeden slovanský národ".

Jaromír Nečas: „Upřímné slovo o stycích česko-ukrajinských".

Národní Noviny, 1848 Praha.

H. Omelčenko: „Karel Havlíček Borovský", (ukrajinsky). Lit. N. Vístnyk XII., 1926.

R. Pertold. („Obrazy života".) 1851 Praha.

Fr. Palacký: „O národech Polských", (Č. Č. M. 1830).

Řeči Dra Fr. L. Riegra. Praha 1884—88 u Otty.

Slovanský sborník, věnovaný F. Pastrnkové v Praze 1923.

Lev Sychrava a Jaroslav Werstadt: „Československý odboj". Praha.

Dr. Fr. Šteidler: „Československé hnutí na Rusi". Praha.

Prof. Fr. Tichý: „T. Ševčenko, Jan Hus", Praha 1919.

Dr. J. Vlček: „Několik kapitolek z dějin naší slovesnosti", Praha 1921.

Florian Zapletal: „Rusíni a naši buditelé". Praha 1921.

V. Zelený: „Ze života Karla Havlíčka", „Osvěta" 1872—73 Praha.

Od téže autorky:

Social'na opika nad molodju v Čechoslovaččyni. Lit. N. Vistnyk, kn. IV, 1925 Lviv.

Vybir fachu. (Poradny pro volbu povolání v ČSR.) Praha 1925, 16" str. 40.

Škilnyctvo na Kubani. Praha 1927. 8" str. 16.

Eliška Krásnohorská. Ženski hlas. 25. I. 1927, Sofia.

Františka Plamínkova. Ženski hlas, 1. III. 1927, Sofia.

Ženski tisk na Čechoslovaškem. Ženski Svet, Števìlka 7, 1927. Trst (Trieste).

Eliška Krásnohorská. Ženski Svet, Št. 9, 1927. Trst.

Olga Kobiljanska. Ženski hlas, 1927 Sofia.

Olga Kobiljanska. Ženski Svet, Št. 11, 1927. Trst.

T. G- Masaryk i joho pohljady na žinoče pytañña. Zinoča Dolja, č. 6, 1927, Kolomyja.

Žinočyj ruch v Halyčyni a na Kubani. „Almanach Žinočoji Doli", 1927, Kolomyja.

Ekonomija praci ta žitť'a (Masaryková akademie práci). „Almanach Ž. D." 1928. Kolomyja.

Olga Kobyljanska „Chvyli Kubani", č. 1. 1927 Praha.

Ženskijat periodičeski pečat v Čechoslovakija. Ženski hlas, broj 9—10, 1928 Sofia.

Dr. Břet. Foustka. „Národ nesmrtelný". Pereklad na ukrajinsku movu. „Chvyli Kubani", č. 1. 1927

T. G. Masaryk in njegove misli o ženskem vprašanju. Ženski Svet, Št. 4, 1928 Trst.

Kindrat Lukyč Bardíž. „Kubanski dumky", č. 2, 1928 Praha.

Kubaň a kubanští kozácí. „Kubanski dumky", č. 3, 1928 Praha.

Ukrajinskyj narodnyj promysel. „Almanach Ž. D. na 1928 r., Kolomyja.

Typy Kubanskych žinok. „Almanach Ž. D." na 1929.

Potreby sociologičnoji osvity dlja hromoďanstva. Žitťa i znañña, č. 8. Lviv.

Autorka také dopisovala do různých slovanských časopisů o kulturním životě u všech slovanských národů a zejména u Čechů. („Dílo", Žinoča Dola", „Nova Chata", „Ženski hlas" (bulg.), „Ženski Svet" (slovinsky), „Ženská rada", „Hospodyňské listy", „Ženské slovo", „Domov a Svět", „Československá žena" a j.

Poznámka vydavatelstva.

Cena Kč 3·—.

53